

WASHINGTON – ANKARA – ATINA HATTINDA SAVUNMA DİPLOMASİSİ

Dr. Can Kasapoğlu

EDAM Güvenlik ve Savunma Programı Direktörü

Değerlendirmemize en kritik bulgumuzu paylaşarak başlayalım. Yunanistan'ın savunma modernizasyonu ve askeri kapasite inşa süreçlerine dair Türkiye'yi endişelendirebilecek ve stratejik dengeyi olumsuz etkileyecek bazı hususlar gerçekten de mevcut olabilir. Bu risk faktörlerinin dikkatle analiz edilmesinde de yarar vardır. Öte yandan, Türk basında sıklıkla yer aldığı aksine üzerinde durulması gereken esas konu, ABD'nin Yunanistan'daki ileri konuşlu askeri varlığındaki artış değildir. Asıl sorun, ikili savunma işbirliği düzenlemeleri yönünden Türk – Yunan dengesini bozacak trendlerin hızla artıyor olmasıdır.

Biz bu çalışma ile Türk – Yunan askeri dengesindeki stratejik trendleri ve risk haritasını soğukkanlı ve genel okur kitlesinin istifadesine sunmak amacıyla değerlendireceğiz. Yunanistan – Fransa ve Yunanistan – ABD ilişkilerinin deniz kuvvetleri boyutlarını önceki raporlarımızda detaylı biçimde analiz etmiştik. Bu çalışmanın çerçevesi ise hava kuvvetleri modernizasyonu dosyaları ile sınırlı tutulmuştur.

Yunanistan Savunma Sanayii Dönüşümü

Sıklıkla dile getirilen hususlardan biri de, Yunanistan'ın silahlanmaya ayırdığı bütçenin ülkenin ekonomik koşulları ile orantılı olmadığıdır. Söz konusu değerlendirme, tarihsel tecrübeyle birlikte düşünüldüğünde 'Yunanistan'ın Türkiye'ye muarız olacak şekilde silahlandırılması ve hatta kısırtılması' gibi analizlere de sebebiyet vermektedir. Yine, gayri-askeri statüde olması gereken Ege adalarının ilgili hukuki mevzuatı ihlal edecek şekilde kullanılması, söz konusu algıyı güçlendirmektedir. Elbette, askeri siyasa bakımından Atina'nın, Ankara karşısında cesaretlendirilmesi meselesini, özellikle Fransız – Yunan savunma antlaşması kapsamında, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde tetkik edeceğiz.

Ancak öncelikle bir hususa açıklık getirilmesinde yarar görmekteyiz. Yunanistan'ın savunma alımlarının, milyarlarca dolarlık hazır alım yapan petrol zengini kimi Körfez ülkesi ya da karşılıksız silahlandırılan Hizbullah gibi bir vekil unsur gibi algılanması asla doğru olmaz. Atina'nın savunma tedarik planının dikkatle izlenmesi gereken savunma sanayii gelişimi ve savunma ekonomisi kalkınma çabası boyutları da bulunmaktadır.

Esasen, Yunanistan savunma sanayii tarihi, ekonomik planlama öncelikleri hakkında iyi bir fikir verebilir. 1970'lerde kamu kaynakları kullanılarak EAB (*Hellenic AeroSpace Industry*), EΛBO (*EABO / Hellenic Vehicle Industry*) gibi kurumlar kurulmuş ve mevcut savunma sanayii altyapısı güçlendirilmiştir. Söz konusu süreç, Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından ayrılması ile hızlandırılmıştır. Öte yandan, kamu denetimindeki savunma sanayii aktörleri, insan kaynakları yönetiminde kronik sorunlar ve sürekli zarar eden yapılarıyla birer yolsuzluk kaynağına dönüşmüştür. 1990'larda haklarında hapis kararı verilen siyasilerin neredeyse tamamı Yunan savunma sanayii yolsuzlukları ile ilişkilendirilmektedir. Sonrasında gelen ekonomik kriz, Yunanistan savunma sanayii için dibe vurulan dönemdir. 2020'li yıllarda meyvelerini veren özelleştirmeler ve açılımlar ise durumun tersine çevrildiği aşamaları temsil etmektedir¹.

Özellikle, Birleşik Arap Emirlikleri ve İsrail gibi yatırımcıların ilgisi, Yunan savunma sanayiini ayağa kaldıran nedenler olmuştur. Yaklaşık 11 milyar dolarlık son silahlanma paketleri de, halihazırda yaklaşık 80 firmadan oluşan Yunan savunma ekosistemine iş fırsatları ve istihdam potansiyeli oluşturacak şekilde dizayn edilmiştir. Söz konusu firmaların bir çoğunun, 'endüstri 4.0' önceliklerine yönelmiş olması da dikkat çekicidir².

Özetle, Yunanistan, bazı ülkelerle hızla gelişen ikili savunma işbirliği düzenlemelerini, sadece askeri kapasite artışı kaynağı değil, bir savunma ekosistemi reformu için fırsat olarak da görmektedir.

¹ Plakoudas, Spyridon. "The Recent Turnaround of the Greek Defense Industry", *Newlines Institute*, 19 Aralık 2021, <https://newlinesinstitute.org/greece/the-recent-turnaround-of-the-greek-defense-industry/> ; Spyridon Plakoudas, "The Greek Defense Industry in the 21st Century: Hope at Last?", The BESA Center, Eylül 2021.

² Ibid.

Yunanistan Hava Kuvvetleri Askeri Modernizasyonu Nasıl Değerlendirilmeli?

Yayımladığımız raporlarda, Yunanistan Hava Kuvvetleri modernizasyonu ve tedarik ajandası ile Türkiye'nin S-400 alımı gibi kritik konuları ayrıntılı olarak tetkik etmiştik. Dolayısıyla bu değerlendirmede, fazla teknik ayrıntıya yer vermeden, konunun siyasi-askeri çerçevesini bir yönetici ö zeti kapsamında açıklamaya çalışacağız.

Yunanistan Hava Kuvvetleri'nin kapasite inşa süreçlerinde birkaç başlık ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, Türkiye'nin de resmi başvurusu olan F-16V modernizasyonudur.

F-16 ailesinin en gelişmiş varyantında dikkat çekici yeteneklerin başında, elbette, Northrop Grumman AN/APG-83 AESA radarı gelmektedir. Üretici firma tarafından '4. nesil platform için 5. nesil radar' olarak nitelenen söz konusu sistem, F-16V için hem üst düzey sensör teknolojisi hem de elektronik harp ortamında daha fazla dayanıklılık anlamına gelecektir. AESA radarının yanı sıra, Center Pedestal Display (CPD) gibi ciddiye alınması gereken birçok eklentiden de söz etmek mümkündür.

Ancak Yunanistan için F-16V modernizasyonunun özel bir anlamı daha var. Yunanistan Hava Kuvvetleri envanterinin yalnızca dar bir bölümünü oluşturan F-16 Block-52+ *Advanced* (F-16 Block-52M) varyantında Link-16 datalink kabiliyeti bulunmaktadır. Atina'nın sahip olduğu diğer F-16 varyantları söz konusu yetenekten mahrumdur. F-16V modernizasyon paketi ve müteakiben kuvvet içindeki modernizasyon yol haritası ile Link-16 datalink kapasitesi, Yunanistan Hava Kuvvetleri F-16 filolarında yaygın bir kabiliyet halini alacaktır. Peki bu gelişme ne anlama gelir? Datalink (veri bağı) modern harp sahasında, ağ-merkezli hareketin merkez unsurlarındandır. Zira datalink, muharip unsurlar arasında gelişmiş ve eşgüdümlü durumsal farkındalık ve muhabere imkanı sağlamaktadır. Dolayısıyla F-16V modernizasyonu ile yaygınlaşacak Link-16 kabiliyeti, Yunanistan Hava Kuvvetleri için ağ merkezli hareketin da ciddi bir bileşeni olacaktır. Böylelikle, Türkiye'nin aksine, F-16 envanteri için CCIP (*Common Configuration Implementation Program*) modernizasyon paketinin dışında kalan Yunan Hava Kuvvetleri için dikkate değer bir kapasite inşası penceresi de açılacaktır.

Yunanistan Hava Kuvvetleri'nin bir diğerk kritik modernizasyon ajandası, Türkiye'nin Fransa ile ikili ilişkilerinde soğuk rüzgarların estiğı döneme rastlayan Paris – Atina hattında yaşanan “balayı” döneminde şekillenmiştir. Atina, 18 Rafale savaş uçağı ile çıktığı yolda, bu sayıyı hızla 24'e çıkarmak suretiyle kararlılıkla ilerlemektedir. Bu sayının ileride artması da muhtemeldir.

Dassault Rafale, kategorik olarak 4.5 nesil olarak değerklendirilen, geleneksel 4. nesil savaş uçaklarından daha gelişmiş kabiliyet sunan bir savaş uçağıdır. Rafale'in en dikkat çeken yetenekleri arasında, özellikle F3R konfigürasyonu için, geniş görev spektrumu bulunmaktadır. SCALP EG (*Système de Croisière Autonome à Longue Portée – Emploi Général*) havadan-karaya seyir füzeleri ile derin darbe (*deep strike*) kapasitesi (literatürde 250km ve üstü menzil ile hassas vuruş kabiliyeti rapor edilmektedir), Exocet AM-39 Block-2 füzeleri ile deniz kuvvetleri su-üstü platformlarına taarruz yeteneğı, Meteor BVR (*beyond visual range / görüş ötesi*) füzeleri ile görüş ötesi hava-hava muharebe yeteneğı ve çeşitli akıllı mühimmat ile hava-kara görevleri bahse konu platformun görev yelpazesi içinde ön plana çıkan hususlardır³.

Elbette, F-16V ve Rafale Yunan hava gücü için ciddi ilerlemeler olsa da, esas kritik husus beşinci nesil askeri havacılık kabiliyeti anlamına gelecek olan F-35 tedarik dosyasıdır.

F-35'in kritik kabiliyet değerklendirmesini önceki raporlarımızda ve yayınlarımızda ayrıntılı olarak incelemiştik. Özetle, Yunanistan için 5. nesil envanter, 5. nesil hava hareket kabiliyetini de beraberinde getirecektir. 5. nesil hava harp kabiliyeti ise, üst düzey sensör füzyonuna dayalı ağ-merkezli muharebe yetenekleri, düşük görünürlük ve enformasyon üstünlüğünün kesişim alanı olarak tanımlanabilir. Burada üzerinde dikkatle durulması gereken husus, F-35'in dahil olacağı bir kuvvette, F-16V, Rafale gibi savaş uçaklarının muharip performanslarının da, bilhassa enformasyon üstünlüğü ve ağ merkezli muharebe kapasitesi nedeniyle, artacak olmasıdır. Benzer şekilde, F-35'e sahip bir kuvvete karşı koymanın askeri gereklilikleri ve hareket planı esasları da radikal biçimde değışecektir. Zira, F-35 kabiliyeti, enformasyon asimetrisini kaçınılmaz olarak gündeme getirecektir.

³ Dassault Aviation, <https://www.dassault-aviation.com/en/group/press/press-kits/rafale-f4-standard-launched/>, Erişim tarihi: 13 Haziran 2022.

Yayımladığımız raporlarda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere, Türk – Yunan askeri dengesinin hava gücü veçhesinde en kötü senaryo, 2030'lara gelindiğinde, Yunanistan Hava Kuvvetleri envanteri ekseriyetinin 5. nesil F-35 Müşterek Taarruz Uçağı, Fransa'dan tedarik edilen 4.5 nesil Dassault Rafale ve F-16 ailesinin en gelişmiş varyantı olan F-16V platformlarından müteşekkil olması; F-35'ten mahrum kalan Türk Hava Kuvvetleri'nin ise, F-16'larını F-16V düzeyi modernize edemediğı, Milli Muharip Uçağı (MMU) envantere kazandıramadığı, 4,5. nesil bir ara çözüm de bulamadığı durumdur.

Türkiye'nin F-16V Talebi Nereye Gidiyor?

Türkiye'ye F-16V satışına ilişkin ABD Temsilciler Meclisi kararında, Biden Yönetiminden, söz konusu uçakların Yunanistan hava sahası ihlalleri için kullanılmayacağına dair yasamayı bilgilendirme talebinin yer alması, tartışmaları beraberinde getirmiştir. Diplomatik değerlendirmeler, bahse konu ifadenin Beyaz Saray ve idare üzerinde herhangi bir bağlayıcılığı olmadığını ortaya koymuştur⁴.

Öte yandan, diplomasinin incelikleri ile yorumlanan yukarıdaki lafzın mahiyetinden savunma siyaseti gündemine geçildiğinde, durumun çok da iyimser olmadığı görülmektedir. Özetle, Avrupa'da taktik askeri havacılık envanterleri, ağırlıklı olarak, dörtlü Avrupa konsorsiyumu üretimi olan Eurofighter Typhoon (Almanya, İngiltere, İtalya, İspanya), Fransız Mirage varyantları ve Dassault Rafale, ABD menşei F-16 ve F-35 ile az sayıda ülkede bulunan İsveç yapımı Grippen'den müteşekkilidir (*İsveç, Macaristan ve Çekya** – **Çekya'nın envanterini F-35 alımı ile güçlendirmesi gündemdedir*). Bunun dışında Varşova Paktı döneminden kalma Mig-29 gibi az da olsa Sovyet-Rus platformları bulunmaktadır ancak Moskova'dan yeni alım olmadığı gibi, söz konusu envanterin Ukrayna'ya transferi de söz konusudur.

⁴ Bkz. Sinan Ülgen, <https://twitter.com/sinanulgen1/status/1547681391558549504>, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.; Namık Tan, <https://twitter.com/NamikTan/status/1547868954315485185>, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.

Halihazırda önemli bir yer tutan ABD, pozisyonunu hızla güçlendirmekte, Avrupa taktik askeri havacılık pazarındaki etkinliğini de giderek arttırmaktadır. Bahse konu dominasyonun odağında ise Lockheed Martin bulunmaktadır. Bu duruma istisna teşkil eden Fransa'nın, Dassault Rafale satışları ile (Hırvatistan ve Yunanistan), Avrupa'da pazar payını korumaya çalıştığı görülmektedir⁵.

Lockheed Martin'in ağırlıklı olarak F-35 ile Avrupa pazarında etkin olduğu söylenebilir. En son, Almanya'nın F-35 alımı yapması, (*muhtemelen, Panavia Tornado emekliliği sonrası taktik nükleer görev portföyünü de düşünerek*) İsviçre ve Finlandiya gibi klasik olarak tarafsız ülkelerin (*Finlandiya için NATO üyeliği ile bu tanım geçerli olmayacaktır*) F-35'i tercih etmesi dikkate değer gelişmeler olmuştur. Öte yandan, Lockheed Martin'in, kritik teknoloji kompozisyonu nedeniyle ABD'nin F-35 satmak istemediği ya da F-35 alımı için savunma ekonomileri yeterli olmayan ülkelere F-16V seçeneği ile gittiği bilinmektedir. Slovakya ve Bulgaristan, savunma ekonomileri tahditleri gereği bu kategoridedir. Bir zamanlar F-35 konsorsiyumu 3. seviye ortağı olan Türkiye ise, S-400 alımı nedeniyle, F-35 teknolojisi şerhlerinden ötürü F-16V müşterisi olmaya adaydır.

Ankara'nın, Slovakya ve Bulgaristan'ın kolayca tedarik edebildiği bir dördüncü nesil modernizasyon ürünü olan F-16V alımı için diplomatik alanda yoğun bir çaba harcaması gerekliliği, bizatihi olumsuz bir tablo oluşturmaktadır. Ayrıca, Biden yönetimi üzerinde bağlayıcılığı olmasa dahi, Türkiye'ye F-16V satışına dair Yunanistan ifadesinin geçtiği bir Temsilciler Meclisi kararı çıkması, siyasi havanın menfi olduğunu göstermektedir. Örneğin, Washington'da, Yunanistan'ın F-16V modernizasyon paketi ya da F-35 alımı için, Türkiye'nin güvenliğine ilişkin garantiler istenmesi gibi benzer bir eğilim yoktur.

Özetle mevcut durum, Yunanistan'ın 5. nesil askeri havacılık kapasitesini kolayca elde edebileceği, Türkiye'nin ise F-16V modernizasyonu için siyasi sermaye harcamak durumunda olduğu bir denklem olarak özetlenebilir. Savunma teknolojileri açısından bakıldığında, böyle bir denklem, fiilen, ABD – İsrail stratejik ilişkilerinin Arap dünyasındaki askeri siyasa yansımaları olan *Qualitative Military Edge (QME)* prensibinin bir benzerinin, Atina'ya sağlanan askeri imkanlara teşmil edilmesi gibi

⁵ IISS, "The State of the European Fighter-Jet Market, Strategic Comments, 2022.

algılanabilir. Paris'ten sonra, Washington'un da Atina lehine bir tavır benimsemiş görünmesi, Türkiye için asıl sorun alanıdır.

Gelişmeler Türk – Yunan Askeri Dengesinin Net Biçimde Atina Lehine Değiştiği Anlamına Gelir mi?

Bu sorunun net yanıtı herhalde 'hayır' olacaktır. Zira, askeri kapasite hesaplamaları için teknoloji çok önemli bir vechе olmakla birlikte tek belirleyen değildir. Mevcut literatür, muharip birliklerin harbe hazırlık düzeyi, komuta kademesinin sevk ve idare yetenekleri, personelin gerçek harp durumu tecrübesi, personelin morali, tatbikatların gerçekçiliği ve kalitesi, doktrin, silahlı kuvvetler ve savunma bakanlığının konsept üretme becerisi, rezerv kuvvetler ve seferberlik imkanları, kuvvetlerin uluslararası askeri görev tecrübesi gibi birçok parametreyi askeri kapasite bileşenleri olarak değerlendirmektedir. Yine, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin pek de planlandığı gibi gitmeyen Ukrayna işgali, lojistik ve istihbarat alanlarının önemine dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, günümüz muharebelerinin akıbetinde, elektromanyetik spektrumun, uzay tabanlı teknolojilerin ve siber-elektronik harp ortamının da kritik olduğu unutulmamalıdır⁶.

Türk Silahlı Kuvvetleri, Suriye'de ve Irak'ta sürekli sınır ötesi hareket icra eden, hava kuvvetleri ve kara havacılık pilotları gerçek hedeflere karşı yüksek riskli ortamlarda taarruz tecrübesi olan bir aktördür. Türk Deniz Kuvvetleri'nin amfibi birlikleri ve su-altı komando unsurları dahi, sınır ötesinde terörle mücadele görevlerinde ve Türkiye'de iç güvenlik harekâtında muharip görev icra etmektedirler.

Yine Deniz Kuvvetleri, Türk savunma sanayii kapasitesi nedeniyle ciddi bir hareket bağımsızlığına da kavuşmuştur. Daha önceki yayınlarımızda incelediğimiz kritik platformların (*örneğin, TCG Anadolu*

⁶ Giegerich, Bastian and James Hackett. "Military capabilities in Europe: a framework for assessing the qualitative dimension", *IJSS*, Ocak 2022, <https://www.ijss.org/blogs/research-paper/2022/02/military-capabilities-in-europe-a-framework-for-assessing-the-qualitative-dimension>

Amfibi Hücüm Gemisi, Reis Sınıfı havadan bağımsız tahrik sistemli denizaltılar) envantere katılması, caydırıcılığı daha da artıracaktır. Ukrayna – Rusya Savaşı’ndan öğrenilen dersler, kıyı konuşlu gemi-savar füzelerinin kritik yetenekler olduğunu göstermiştir; zira Rusya Federasyonu Karadeniz Donanması, sancak gemisi Moskova Kruvazörü’nü böyle bir kapasite karşısında kaybetmiştir. Türk savunma sanayiinin ürettiği, harekât tasarısı esneklikleri yüksek Atmaca, Çakır gibi füzeler üst düzey etkinliğe sahiptir.

Türk Kara Kuvvetleri, NATO İttifakı içinde, Rus Batı Askeri Bölgesi mevcudundan fazla personeli olan iki kuvvetten (diğer ABD’dir) biridir. Silahlı Kuvvetlerin ileri konuşlu varlığı, Somali, Libya gibi yüksek askeri-jeostratejik risk taşıyan coğrafyalarda kapasite inşası ve dış dahili savunma (*foreign internal defense*) tecrübesini beraberinde getirmiştir.

Yaptığımız analizler, Türkiye’nin SİHA kapasitesinin, özellikle 1. Ordu sorumluluk sahasında, kara harp ortamında ciddi bir kuvvet çarpanı olacağını göstermektedir.

Özetle, askeri-teknolojik veçhede önemli atılımlar yapmış olması, Yunanistan dahil herhangi bir ülkeyi diğer faktörlere bakılmaksızın Türk askeri kapasitesinin önüne geçirmek için yeterli değildir.

Bununla birlikte, Türkiye’nin 5. nesil askeri havacılık kapasitesi kazanma çabaları henüz bir sonuca varmamışken, Yunanistan’ın F-35 alımı yapması ciddiye alınması gereken bir durumdur. Fransız – Yunanistan savunma antlaşmasının 2. Maddesi ile ortaya çıkan *Casus Foederis* ve Washington’un askeri siyasasında Türk – Yunan dengesini gözetmekten kaçınabileceğini gösteren bazı adımlar ise, F-35’ten daha kritik ve üzerinde düşünülmesi gereken konulardır⁷.

⁷ Bkz. Kasapoğlu, Can. “Fransa – Yunanistan Savunma İttifakı & Türk – Yunan Askeri Dengesinin Geleceği”, EDAM, 13 Ekim, 2021, <https://edam.org.tr/fransa-yunanistan-savunma-ittifaki-turk-yunan-askeri-dengesinin-gelecegi/>

Yunanistan'daki ABD Üsleri Tartışmaları

Yunanistan'daki artan ABD askeri varlığı da Türkiye'de bir diğer tartışma konusudur. Öyle ki, söz konusu ileri konuşlu unsurların 'Türkiye'ye müdahale için' hazırlandıkları gibi iddialar dahi ana akım medyada kendine yer bulabilmiştir. Yunanistan'da artan ABD varlığının jeopolitik ve diplomatik zeminine geçmeden önce 'müdahale' temasını açıklığa kavuşturmakta yarar var.

Öncelikle konunun askeri parametreler dışında tüm veçhelerini bir kenara bırakalım. Bilinen askeri modellemeler ve istatistiki çalışmalara göre, Türk Silahlı Kuvvetleri gibi caydırıcı bir güce ve Türkiye'nin topyekûn müdafaa imkanlarına (*seferberlik kapasitesi ve demografik nitelikler, kamuoyunun milli güvenlik konularında hassasiyeti, ülkenin lojistik altyapısı, jeostratejik derinliği vb.*) karşın, Türk ülkesinin yabancı bir güç tarafından işgal edilmesi akıl ile izah edilebilecek bir ihtimal değildir. Eğer Spielberg filmlerini andıran bir uzaylı istilasından söz edilmiyorsa ya da stratejik düzeyde kitle imha silahları kullanımı da senaryoya dahil edilmediyse, mevcut uluslararası güç dengesinde, Türkiye'nin konvansiyonel imkanlar kullanılarak işgalinden bahsetmek dahi askeri bilimlerin temel gerçekleriyle örtüşmemektedir. Tabii, yukarıda aktarılanlar, her durumda kaçınılması gereken çatışma riskini ortadan kaldırmayacaktır ve bu ihtimal tehlikelidir.

Şimdi, gerçeklere, Yunanistan'daki ABD askeri varlığının hangi jeopolitik trendlerden kaynaklandığına geçelim. Özetle, söz konusu yığınak, ABD'nin, transatlantik güvenlik şemsiyesi kapsamında, Avrupa'daki askeri kapasitesiyle ilgilidir.

Birkaç yıl öncesine geri gidelim: 2014 yılında Kırım, Rusya Federasyonu tarafından, hukuksuzca, önce işgal müteakiben de ilhak edilmiştir. 2008 yılındaki Gürcistan işgalinin ardından, eski Sovyet coğrafyasında icra edilen başarılı hibrit harekât, NATO içinde, özellikle Baltık ve Doğu Avrupa bölgesindeki müttefiklerde, Rus savaş makinesinin kabiliyetine ve daha da önemlisi Putin ve *Siloviki* elitin yönetimindeki Kremlin'in Sovyetler Birliğini – ya da Çarlık Rusya'sını – canlandırma niyetlerine ilişkin endişeleri de beraberinde getirmiştir.

2015 yılına gelindiğinde, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin, Suriye'de iç savaşın seyrini değiştiren müdahalesi ve Gerasimov & Şoygu askeri liderliğinin gösterdiği stratejik planlama performansı, söz konusu korkuyu artıran bir diğer faktör olmuştur. Suriye müdahalesi sırasında, Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetlerinin kazandığı kritik yetenekler ve tecrübe ise Batılı düşünce kuruluşlarının önemli gündem maddesi haline gelmiştir. Nitekim, neredeyse tüm üst düzey Rus komutanlar (muharebe kuruluşunun en tepesinde yer alan askeri bölge komutanlarının tamamı) Suriye'de görev yapmış, Rus Hava-Uzay Kuvvetleri personelinin büyük çoğunluğu Suriye'de muharip görev icra etmiş, Savunma Bakanı Şoygu'nun ifadeleri ile 300'e yakın silah sistemi de denenmiştir.

Özetle, 2008 Gürcistan Batı'yı uyandırmaya yetmese de 2014 Kırım ve 2015 Suriye, birer stratejik emare olmuşlardır. Bahse konu dönemde, RAND Corporation gibi kuruluşlar, Rusya Federasyonu'nun Batı Askeri Bölgesinde, NATO'nun doğu kanadı karşısında mevzii askeri üstünlüğü olduğunu, hatta Tallinn ve Riga gibi Baltık başkentlerinin 60 saatten az bir sürede düşebileceğini belirten raporlar yayımlamaktaydılar⁸.

NATO İttifakı, 2014 Galler Zirvesi'nden başlayarak, Çok Yüksek Hazırlıklı Müşterek Görev Kuvveti'nin (VJTF) teşkil edilmesi, 2016 Varşova Zirvesi ile Baltık ülkeleri (Estonya, Letonya ve Litvanya) ile Polonya'da askeri varlık konuşlandırılması, hibrit tehditlerle mücadele altyapısının güçlendirilmesi gibi çeşitli önlemler almıştır. Bu noktada, 2021 yılında Türkiye'nin VJTF'in lider ülkesi olduğunu ve 66. Mekanize Tugay'ın söz konusu çerçevede görevlendirildiğini de eklemek önemlidir. Yine, Suriye müdahalesi ile birlikte, Rusya Federasyonu Hava-Uzay Kuvvetleri'nin Türk hava sahasını sistematik olarak ihlale başladığını, gergin sürecin bir Rus Su-24'ünün Türk muharip hava devriyesince düşürülmesini beraberinde getirdiğini de hatırlamakta yarar vardır.

Nitekim, 2022 yılında Ukrayna işgali ile Rusya'ya şüpheyle bakan güvenlik mülahasasının haklı çıktığı, hatta Rus tehdidinin hibrit kapasiteyi de aşarak sıcak savaş eşiğini geçtiği müşahede edilmiştir. Avrupa'nın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi Ukrayna, fiilen Rus işgaline uğramıştır.

⁸ Shlapak, David A. and Michael Johnson. "Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics", *RAND Corporation*, 2016, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html

Yukarıda özetlenen süreçler yaşanırken, Avrupa içinde askeri yeteneklerin bir kriz durumunda NATO'nun doğu kanadına nasıl intikal edeceği ise en çetrefilli konu olmayı sürdürmüştür. Zira, kimi transit ülkelerin lojistik altyapıları stratejik bir intikalın ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Bazı ülkelerin hukuki müktesebatları da bu tür intikallere izin vermemektedir. Kuvvet ve askeri yeteneklerin hareketliliği (military mobility) NATO ve AB arasında önemli bir işbirliği alanı olarak ortaya çıkmıştır. Böyle bir ortamda ABD Silahlı Kuvvetleri'nin, ittifakın doğu kanadına ve Güneydoğu Avrupa'ya mücavir üs arayışları artmıştır. Yunanistan'ın iç siyasi parametreleri (transatlantikçi eğilimleri güçlü Miçotakis Hükümeti) ve jeopolitik konumu, Güneydoğu Avrupa'nın tahkim edilmesinde Atina'yı ön plana çıkarmıştır. Ancak akılda tutulması gereken husus, mevcut durumun Yunanistan için "evsahibi ülke" (host nation) desteği açısından bir ilk tecrübe olmayacağıdır. Zira, ülkede, Girit Adası'ndaki NAMFI (NATO Missile Firing Installation) gibi NATO istifadesine açık kritik tesisler de bulunmaktadır.⁹ Hatta söz konusu tesis, Rusya'dan alınan S-300'lere de ev sahipliği yapmaktadır. ABD'nin Dedeğaç'a kuvvet ve teçhizat yığması ilk kez Defender Europe 21 (Avrupa Savunucusu 21) tatbikatı vesilesiyle Türk kamuoyunun dikkatini çekmişti. Bu vesileyle kamuoyumuzda ABD ile sorunlu ilişkilerimizden kaynaklanan, komplo teorileriyle de zenginleşen, senaryoların dillendirildiğine tanık olduk. Yunanistan'da ABD ve NATO aleyhtarı güçlü bir siyasi akımın öteden beri var olduğu bilinir. Dolayısıyla bu akımı da dizginleyecek şekilde ABD'nin yetenek ve teçhizatını Yunanistan'da bulundurmasının Türkiye'ye karşı bir güvence olabileceğine dair bir takdimden kendi iç tartışmalarında halihazır Hükümet çevrelerince yararlanıldığı varsayılabilir. Ancak gözden kaçırılan husus yukarıda da belirttiğimiz şekilde ABD'nin yetenek ve teçhizatının mevcudiyetinin esas itibarıyla Rus tehdidine karşı Doğu ve Güney Doğu'daki müttefiklerin savunmasının takviyesini amaçlamasıdır¹⁰.

Peki mevcut durum tam olarak nedir? Özetle, ABD'nin Yunanistan ile yıllardan beri var olan ve ikili savunma ilişkileri zeminini oluşturan antlaşma (MDCA, Mutual Defense Cooperation Agreement),

⁹ NAMFI, <https://www.namfi.gr/>, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.

¹⁰ Üzümcü, Ahmet, Tacan İldem ve Fatih Ceylan. "Türkiye Yunanistan'daki NATO tatbikatından dışlandı mı?", Yetkin Report, 10 Mart, 2021, <https://yetkinreport.com/2021/03/09/turkiye-yunanistandaki-nato-tatbikatindan-dislandi-mi/> Üzümcü, İldem, Ceylan

son haliyle Washington'a Yunanistan'da çok daha fazla üsse erişim imkanı ve daha büyük yığınak kapasitesi tanımaktadır¹¹. En az beş yıl boyunca, Dedeğaç, Volos, Litohoru ve Suda Deniz Üssü ABD askeri kullanımına açık olacaktır¹². İleri konuşlanma döneminin sonunda, teçhizatın bir bölümünün Yunanistan'da kalması da ihtimaller arasındadır.

Bu noktada, ABD ve NATO askeri varlığının Güneydoğu Avrupa'daki artışının sadece Yunanistan ile sınırlı olmadığı da belirtilmelidir. Ukrayna'daki Rus işgal girişimini müteakip, Bulgaristan, Slovakya, Macaristan ve Romanya da, tıpkı Baltık ülkeleri ve Polonya gibi ileri-konuşlu unsurlara ev sahipliği yapacaktır¹³. Özetle, temel amaç, Yunanistan'ın bir cephaneliğe dönüştürülmesi değil, NATO'nun doğu kanadının takviye edilmesidir.

Sonuç: Akılcı Zemini Korumak

Köpürtülen Türk – Yunan savaşı senaryolarının her iki ülke için de siyasi bir felaket olacağını soğukkanlılıkla vurgulamakta yarar vardır. Mevcut gerilimleri daha tehlikeli kılan husus ise, Ege'nin her iki yakasındaki kamuoyu oluşturmada görüşlerine başvurulmuş kanaat önderlerinden bazılarının, askeri bilimler gerçekleriyle bağdaşmayan mülahazaları ana akım medyada sıklıkla dile getirmesi sonucu oluşan gergin ve popülist enformasyon ortamıdır. Türkiye'den kendisine yönelik sözde "tehdit"i "ulusal sorun" olarak içselleştirmiş Yunanistan'da, İstanbul gibi bir megapolün kritik milli altyapısının sadece üç SCALP seyir füzesi ile birkaç dakika içinde imha edilebileceğini belirten görüşlerin basında geniş yer bulabilmesi bu tespitimize sadece bir örnektir. Türkiye'de, sınırlı sayıda ve ağ-merkezli bir yapıya parçası olmaksızın tek başına (standalone) görev yapması söz konusu S-400 bataryalarının Yunan Hava Kuvvetleri'ni Ege'de uçamaz hale getirilebileceğini öngören 'değerlendirmeleri' de benzer bir çerçevede değerlendirmek herhalde yanlış olmaz. Gerek Yunanistan gerek Türkiye açısından gerçeklerle örtüşmeyen, kamuoylarını yanlış yönlendirip tahrik etme

¹¹ Reuters, <https://www.reuters.com/world/greek-parliament-approves-defence-pact-change-eve-pms-visit-us-2022-05-12/>, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.

¹² Ekathimerini, <https://www.ekathimerini.com/news/1183678/mdca-with-us-submitted-to-parliament/>, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.

¹³ NATO, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm, Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2022.

potansiyeline sahip ve sansasyon yaratma yönü ağır basan bu tür yayınların iki ülke arasındaki gerilimin toplumsal psikoloji ve siyasi açıdan zeminini hazırlamak gibi olumsuz bir sonucu bulunduğu belirtilebilir.

Bu değerlendirmenin, normatif bir bakış açısının değil, aksine, katı bir *reelpolitik* perspektifle yapılan siyasi-askeri analizin ürünü olduğunu da not etmek önemlidir. Zira, jeopolitik parametreler, böyle bir çatışmanın birden fazla cepheye sıçrayabileceğini açıkça göstermektedir. Her iki ülkenin silahlı kuvvetleri, halihazırda, Ege'de hava ve deniz kuvvetleriyle, Trakya'nın düzlüklerinde ise kara harp unsurlarıyla birbirleriyle karşı karşıya konuşlanmıştır. Ayrıca, olası bir çatışmanın bir anda Doğu Akdeniz'de ileri konuşlu unsurlara sıçraması tehlikesi de bulunmaktadır.

Objektif parametrelerle askeri dengenin ibresine bakılmaksızın, çatışmanın kısa sürede biteceğine dair herhangi bir emare de yoktur. Her iki başkentinde de bir tırmanmanın 1990'larda olduğu gibi ABD'nin araya girmesiyle büyümeden sonlanacağını hesaplıyor olması muhtemeldir. Öte yandan, mevcut konjonktür farklıdır ve Biden yönetiminin olaylara müdahale kapasitesi de 1990'ların hayli gerisindedir. Ayrıca, savunma teknolojilerinin yıkıcılığında tedricen artış olduğu da akılda tutulmalıdır. Yine, küresel ve bölgesel demografik trendler, sivil halkı ve kritik milli altyapıları olası bir çatışmanın dışında tutmanın giderek zorlaşacağını ortaya koymaktadır. Son olarak, unutulmamalıdır ki, iki NATO müttefikinin – özellikle Ukrayna'da savaş devam ederken – sıcak bir çatışmaya girmesi, 2022 Madrid Zirvesi sonrası ortaya konulan transatlantik güvenlik mimarisi için tahayyül edilebilecek en kötü gelişme olacaktır.